

הגדה של פסח שדי חמד

חידושים וביאורים, מערכות, עובדות והנהגות,
משלחני של גאון הדורות

מרן הגאון רבי חיים חזקיה מדיני זלה"ה

הגדה של פסח

שדי חמד

והוא אוצר בלום, קנקן ישן מלא חדש מיינה של תורה, תורת
האדם הגדול בענקים מאורן של ישראל, אוצר התורה
בקש"ת מרן רבינו חיים חזקיה מדיני זצוקללה"ה
בעל שדי חמד

חידושי סוגיות, מערכות וחידושים, מנהגים ופסקים
מסודרים בסדר ההגדה, מלוקטים מספריו וכתביו

ומצורף להם "פניני חמד" לקט עובדות ונהגות,
פנינים, סיפורים ומשלים מאוצרו של האי גאון וצדיק

מהדורת ברקוביץ

נלקט ונערך בס"ד ע"י
נחום סילמן

הוצאת "מורשה"
ירושלים התשע"ח

הנהגות רבינו

לחודש ניסן וחג הפסח

א. בענין אפיית מצות מכונה כתב רבינו: "ובהיותי בעיר גדול קושטא יע"א בשנת התרכ"א [או סמוך מלפניה או מלאחריה], התחילו להביא מצות אפיות הנעשות על ידי מאשין בעיירות אחדות ואז נפלגו חכמי העיר הללו אוסרין והללו מתירין. ואחר זמן הביאו מאשין לשם על פי היתר קצת החכמים הגדולים, והמון רב מהחכמים שבעיר צווחו על זה ולית דאשגח בהו לאסור המאשין הנ"ל. ואחד מן החכמים מפורסם מומחה ופקיע רב ועצום יצ"ו עשה פסק ארוך וספחו לספרו יקהיל שלמה וביאר דאין להתיר לעשות המצות ע"י מאשין מכמה טעמים. ואף כי כמעט שעברתי על דבריו ראיתי כי נרפים הם ויש להשיב עליהם".

"אך שמעתי מהחכמים אחרים שאמרו טעמים אחרים לאסור ואיני זוכרם ע"כ לא אעלה על שפתי. ועל כל פנים אין ספק דבהצטרף כל הטעמים והחששות שנאמרו בענין זה, פשוט דאין ראוי להתיר כלל. וכמה שנים שהייתי שם אחר שנתהווה ענין זה, ראיתי ושמעתי כי רבים ועצומים מיראי ה' וחרדים אל דברו לא בא בפייהם בחג הקדוש מהמצות הנ"ל. ולפי הנשמע גם החכמים שהתירו לאחרים מפני הלחץ והדחק להספיק מצה לעם רב הע"י, לא עשו מעשה בעצמם והיו מחמירים על עצמם כי רק בקושי התירו". (מערכת חמץ ומצה, סימן יג אות יב).

ב. בענין מכירת שאור עם החמץ לנכרי כתב רבינו: "והדבר ידוע שבערי תוגרמ"ה לא נתפשט מכירת חמץ לנכרי אצל כל הבעלי בתים, רק אצל מיעוטא דמיעוטא בעלי חניות שיש להם מיני חמץ, אבל במקומות הללו שכל אחד יש לו בביתו מיני חמץ הרבה ומוכרחים להתנהג במכירת חמץ. על כן הנהגתי בביתי להשאיר שאור מקודם הפסח ולמוכרו לנכרי עם שאר מיני חמץ כדי שיהיה השאור מזומן אחר הפסח בלתי שום חשש. וכמדומה לי שהזקן רבי יהושע אשר היה מו"ץ בעיר הזאת, אמר לי שכן הוא היה נוהג ולא עלה על דעתי שום חשש פקפוק בזה. ובהרשימה שאני נותן לנכרי ממניי החמץ שאני מוכר לו, אני רושם גם השאור אשר השארנו".

עוד כתב בזה: "ועל כל פנים מה שהיה מפטפט האיש העומד נגדי על אשר נהגתי, וכן הנהיגו קצת אחר שראו ממני להשאיר שאור ולמכרו לנכרי בכלל כל החמץ דאין

סדר ברכת האילנות

מי שנזהר לברך ברכה זו, עליו נאמר; "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'... ויתן לך" וכו' (אורח חיים דף ח אות יד).

א. זמן ברכת האילנות הוא דוקא בחודש ניסן, דחודש זה מסוגל לבירור ניצוצות הקדושה יותר מכל החודשים, וזריזין מקדימים למצוות לברך בראש חודש, אף שאפשר לברך כל החודש (לשון חכמים ח"א סימן מב). ואם שכח לברך כל חודש ניסן יברך אחר כך בלי שם ומלכות (אורח חיים דף ז אות א. ה. י).

שדי חמד

ברכת האילנות

מ"ש על דרך הסוד, דמשמעות הדברים הוא דאין מקום לברכה זו חוץ מניסן כל עיקר. וכ"כ בזכרינו לחיים (ח"א מערכה זו אות י"ד) ע"ד בירך את אברהם הנ"ל. ובספר דברי מנחם (סי' רכ"ו) הביא בשם מו"ה דמדקדוק לשון הרוקח שכתב הרואה אילנות שהוציאו פרח כגון בניסן וכו'. וכן מלשון המרדכי (בפ' כיצד) וז"ל וחזי אילני דמלבלבי בפעם ראשונה בשנה בשעה שמוציא פרח וכו', נראה דיומי ניסן לאו דוקא. והוא הוסיף דכ"ג ג"כ ממ"ש ר"ו הרואה וכו' כגון ביומי ניסן, ושכן דעת הצדה לדרך ומחצית השקל. ומסיק דעל דרך הסוד אין לברך כי אם בניסן. ואם הקדימו הפרחים באדר או איחרו לאייר לא יברך. ואף דבדברי מנחם שם נראה כמסכים דגם ע"ד האמת יש מקום לברכה זו בחדש אייר כיעו"ש, היינו לפי שנמשך אחר מ"ש בעו"ש דלפי דברי ליקוטי האר"י וכו' כנז"ל, אך כבר דחה דבריו בפתח הדביר כנז"ל.

ברכת האילנות. אם לא הוציאו פרח בניסן יש לברך באייר. ומ"ש בש"ס ביומי דניסן אורחא דמילתא ורק פעם אחת מברך. אבל אם ראה עוד אחר וכו' אינו מברך. השיב משה (א"ח סי' ח'). כן מצאתי שכתוב בקונטריסי. ועתה אמצ"א שו"ת הנ"ל. ובפתח הדביר (ח"ב סי' רכ"ו אות כ') כתב כן בשם מאורי אור וצדה לדרך ומחצית השקל. וכתב בשם מרן חיד"א בפתח עינים (לר"ה דף י"א) שכ"כ הריטב"א דיומי ניסן לאו דוקא, אלא כל מקום ומקום לפי מה שהוא. והביא מה שכתב הברכי יוסף דעל דרך הסוד אין לברך אלא ביומי ניסן. וכתב דבספר עולת שמואל כתב דממה שכתב בליקוטי האר"י מוכח דשפיר דמי לברך גם באייר, סיון, תמוז. ודחה דבריו. ונראה מסקנתו שלא לברך אלא ביומי ניסן.

וכתב בספר בירך את אברהם (סי' רכ"ו) דבשנה מעוברת שיש חשש שלא ישארו פרחים בניסן יברך באדר. ואין נלע"ד שיהיה כן דעת הרבנים הנ"ל הנמשכים אחר

ונראה דלדידן דגיריין בכל כיוצא בזה בתר הכרעת מרן חיד"א עפ"י דברי

אח"כ יאמר בקשה זו (לשון חכמים ח"א סימן מג);

לְשֵׁם יְחִיד קִדְשָׁא בְּרִיד הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ, בְּדָחִילוֹ וּרְחִימוֹ וּרְחִימוֹ וּדְחִילוֹ, לְיַחְדָּא
שֵׁם יו"ד וְה"א בּוּא"וּ > < וְה"א בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יהוה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם
כָּל־הַנְּפָשׁוֹת וְהַרוּחֹת וְהַנְּשָׁמוֹת, הַמְתַּיְחֲסוֹת אֶל שְׂרָשֵׁי נַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ,
וּמַלְבוּשֵׁיהֶם וְהַקְרוֹבִים לָהֶם שְׂמֵכָלְלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, וּמִכָּל־פְּרִמִּי
אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, דְּכָל־פְּרָצוֹף וּסְפִירָה. הָרִינִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַיָּם >
< מִצְוֹת עֲשֵׂה דְרַבְנָן, לְבָדֵק אֶת־הַחֲמִץ לְאוֹר הַנֵּר בַּחוּרִין וּבְסֻדָּקִין שְׂבָרְשׁוּתֵנוּ,
בְּלִיל אַרְבַּעַת־עָשָׂר לַחֹדֶשׁ נִסָּן, בְּאִשֶּׁר הוּרָו לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכְרוֹנָם לְבִרְכָּהּ; אוֹר
לְאַרְבַּעַת־עָשָׂר בּוּדָקִין אֶת־הַחֲמִץ לְאוֹר הַנֵּר, לְבַעַר שְׂאוֹר וְחֲמִץ הַנִּמְצָא בְּרִשׁוּתֵנוּ
בַּחוּרִין וּבְסֻדָּקִין. בְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שְׂרָשׁ
מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֲלִיּוֹן.

שדי חמד

הוי מקח טעות. והרב מכתב שלמה עמד בזה
והעלה דלא הוי מקח טעות (עיי"ש בסי' ל"ח). וכן
דעת הרב ערוך השולחן (בסי' תל"ז). וכתב שכן
פסק הרב מטה יהודה עיי"ש. ועיין ברכי יוסף
ביו"ד (סי' רצ"א) לענין מזוזה. ובגוף הסוגיא
דהמשכיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו
בדוק או לא (פסחים ד' ד' ע"א), עיניך תחזנה
בשו"ת אורי וישעי (סי' ס"ח) פלפלת נאה
בביאור דברי הרא"ש עיי"ש כי חיי"ם הם.
[מערכת חמץ ומצה, סימן ה אות ב]

מצות עשה דרבנן לבדוק את החמץ
השוכר בית מחבירו בשלשה עשר בניסן
בחזקת שאינו בדוק ונמצא שהוא
בדוק, נסתפק הרב נחפה בכסף הביא דבריו
מורן חיד"א בברכי יוסף (סי' תל"ז אות ה') אי הוי
מקח טעות, דיכול לומר בעינא למיעבד מצוה
והוא באופן שאינו יכול להביא עצמו לידי
חיוב. והעלה דהכל לפי ראות עיני הדיין, דאם
ניכרת מחשבתו דלדירה הוא דקבעי אינו מקח
טעות. ואם לא היתה כונתו אלא לקיים המצוה

החלב שנקפא מהשלישי. כן כתב מורן החבי"ב
בכנסת הגדולה (יו"ד סי' קט"ו) בסוף הגהות בית
יוסף. ועיין מה שרשמתי בזה (בסי' ח' אות כ"ו)
דאין לסמוך על זה שיש חולקים.
[מערכת חמץ ומצה, סימן ג אות יג]

לבער שאור
להעמיד יגורטי בחלב הנקפא בשאור, יש
תקנה ליקח קודם פסח אותו חלב
הנעשה משאור ולעשות בו חלב אחר ומאותו
אחר עד הפעם שלישית ומותר לאכול בפסח

יצליח וישכיל, אמן סלה". עכ"ל. ובחוברת בודדה אשר הודפס בירושלים בשנת תשי"ג (סימנו בספריה הלאומית L848) כתב המו"ל רבי אשר זליג מרגליות (החותם שמו מ.א.ז.) בזה הלשון: "והנה אני המו"ל ראיתי בעיני בשנת תש"ד במחנות אונגארין, שהיה עת צרה ליעקב, שאלו שאמרו זאת המאמר, כולם נצלו בעזרת השם יתברך". עכ"ל.

מכל מקום, הרבה נוסחאות עברו לנגד עיני, וכל אחת שונה מהשניה, אחד המרבה ואחד הממעיט, ובדפוס הראשון הנ"ל חסר הרבה רמזים וסניפים. ואמרת אל לבי ליקח מהנוסח המדויק יותר, והוא מהדפוס הנ"ל (ירושלים תשי"ג ע"י רבי אשר זליג מרגליות) אשר נראה בעליל כי הוא דייק יותר, וכמו שכתב בפתיחה: "הנה בקונטרס הזה כבר נדפס כמה פעמים, ועכשיו נדפס בהגהה מדויקת מכמה ספרים" ע"כ. עם תיקונים מזעריים פה ושם. ויהי רצון שיהיו מעשי מכוונים לאמת. [בכתיבת דברים אלו נעזרתי בספר "ניצוצי שמשון" לרבי אברהם בומבך (בני ברק תשמ"א), ובמאמר הנדפס בתרביץ (שנה נב, חוברת א, תשרי-כסליו תשמ"ג), ע"ש].

אין להוציא את השמות בפה, אלא בעיון בלבד!

בְּתַכְלִית הַקְצוֹר, אֲדוֹת הָעֵנִין מֵהַשְׂרָשָׁמַתִּי הַסִּמְנִים דַּצ"ךְ עַד"ש בֶּאֱח"ב
וְכו', וְהַקְשָׁה מִר אֵלֵי; וְהֵאֵךְ נִרְמֹזַת הַנְּאֻלָּה בְּאֵלוֹ הַסִּמְנִים? וְעַכְשָׁו
אֲנִלָּה הַדְּבָר לְכַבֹּד תּוֹדָתוֹ, וְהֵנָּה תִדְרַע מֵהַשְׂכָּתָב הָאֶרֶץ זִלְלָה"ה בְּקִנְטָרִם שְׁלֹ

שידי חמד

האר"י זללה"ה

הרב האר"י היה ממשפחת מוהרש"ל. כן כתב מרן חיד"א בשם הגדולים (במערכת גדולים באות י') על פי השמועה ולפי זה היה אשכנזי. וכן תפסו בפשיטות הרבנים לב חיים (בח"ב דף ד' ע"ב). ומר בריה יפה ללב נר"ו (בסי' ס"ח אות ג') ופתח הדביר (בח"ג דף חל"ק סוף ע"ב) ע"ש. ואולם הרב המגיה לספר ישרי לב נר"ו (דף צ"ד ע"ג) ראו הביא לנו שו"ת הגאון חתם סופר (א"ח סי' ט"ו) דפשיטא ליה דהיה ספרדי. וכתב דמאי דפשיטא ליה למרן חיד"א דהיה אשכנזי, אם ההכרח שלו הוא מהכינוי שלו לוריא, זכור הוא שראה בכתובים שרב האר"י כתב למוהרש"ל שלא היה ממשפחתו ע"כ.

ולי ההדיוט בהורמנותיה דמר נראה דממקום שבא להשיג סיועי קא מסייע למרן

חיד"א, דלולא היה אשכנזי מי הכניסו לרש"ל לבית הספק אם הוא ממשפחתו. וגם רבינו האר"י היה לו להשיבו כן. וממה שאמר לו הרב האר"י שלא היה ממשפחתו, אין הכרח שלא היה אשכנזי, והרבה יש שכיניוהם אחד ואינם ממשפחה אחת וכולם ספרדים.

והרב יפה ללב נר"ו (בסי' ס"ח אות ג') הביא מה שכתב הרב פרי מגדים באשל אברהם בנוסח התפלות אין לשנות נוסח האשכנזים לנוסח ספרד כמו שכתב המגן אברהם בשם הכונות וכתב ע"ז וז"ל: "ברם בשער אפרים (סי' י"ג) המסקנא דספרדי אם התפלל תפלת האשכנזים יצא והוא הדין להיפך [אמר המחבר משמע שמביא דברי השער אפרים לחולק על מה שכתב הפרי מגדים. ולענ"ד מר אמר לכתחלה ומר לדיעבד], כי אין ביניהם

ואחר כך בלי הפסק יאמר תכף פרק "אשת חיל", ויכון שיש בו כ"ב פסוקים כנגד כ"ב צינורות של מעלה, שבעת הזאת הם פתוחים ומריקים שפע וברכה מהברכה העליונה מראש כל הכתרים (בא"ח שם).

אִשְׁת־חֵיל מִי יִמְצָא, וְרָחֵק מִפְּנִינִים » מִכְרָה: בָּטַח בָּהּ לֵב »
 « בַּעֲלָהּ, וְשָׁלַל » « לֹא יִחָסֵר: נִמְלָתָהּ טוֹב וְלֹא-רָע, כָּל
 יְמֵי חַיֶּיהָ: דָּרָשָׁה צֶמֶר וּפְשָׁתִים, וְתַעֲשֶׂה בַּחֲפֵץ כַּפִּיהָ: הִיתָה
 בְּאַנְיוֹת סוֹחֵר, מְמָרְחֵק תְּבִיא לַחֲמָה: וְתָקַם | בְּעוֹד לַיְלָה, וְתִתֵּן
 מֶרֶץ לְבֵיתָהּ וְחֵק לְנַעֲרֹתֶיהָ: זִמְמָה שָׂדֶה וְתַקְחָהּ, מִפְּרֵי כַּפִּיהָ
 נִטְעָה בָּרֶם: חֲגֹרָה בַּעֲזוֹ מִתְּנִיהָ, וְתֹאמֵץ זְרוּעֹתֶיהָ: טַעֲמָה בִּי-טוֹב
 סָחָרָה, לֹא-יִכְבֶּה בְּלִילָה נֶרָה: יְדִיהָ שְׁלָחָה בְּפִישׁוֹר, וְכַפֶּיהָ תִּמְכּוּ
 פֶּלֶךְ: כַּפָּה פֶּרֶשָׁה לַעֲנִי, וַיְדִיהָ שְׁלָחָה לְאַבְיוֹן: לֹא-תִירָא לְבֵיתָהּ
 מִשָּׁלֹג, כִּי כָל-בֵּיתָהּ לִבָּשׁ » « שָׁנִים: » מְרַבֵּדִים עֲשֵׂתָהּ

פניני חמד

כפה פרסה לעני וידיה שלחה לאביון

הִיָּה מְרַגְּלָא בְּפּוּמִיָּה שֶׁל רַבֵּינוּ לומר בְּדֶרֶךְ צָחוֹת מְנַהֵגִם שֶׁל הָעֲשִׂירִים שְׂאִינָם מְרִימִים גִּדְּבָתָם כָּל הַצֶּדֶק לטוֹבַת אַחֵיהֶם הָעֲנִיִּים, מֵה שֶׁשָּׁמַע מֵאֲבִיו הֶגְאוֹן רַבִּי רַפָּאֵל אֵלֶיהוּ מְדִינִי זֹלָה"ה בְּשֵׁם הָרֹאשׁ"ל הֶגְאוֹן מֵהַר"ם סוּזִין זצ"ל "שְׁהִיָּה אוֹמֵר: 'כְּסָלִיו' בְּבֹן אָדָם אֵינוֹ בִּנְמָצָא, וְכֹנֶנֶת הָרֵב הוּא כִּס וְלֵב בְּאָדָם אֶחָד, אֵינוֹ בִּנְמָצָא, דְּמִי שֶׁהוּא עֲשִׂיר הוּא קִמְצָן, וְמִי שֶׁהוּא וְתָרַן וְגָדִיב לֵב, הוּא עָנִי, בְּאִפֻּן דְּשִׁנְיָהֶם לֹא יִכּוֹנֵן בְּאִישׁ אֶחָד."

ועל דרך זו פרש את כֹּנֶנֶת שְׁלֵמָה בְּאִמְרוֹ (משלי יז, יט) "לָמָּה זֶה מַחִיר בֶּיַד כְּסִיל לְקִנּוֹת חֲכָמָה וְלֵב אֵין", והוא דְּשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ מִתְרַעֵם בְּאִמְרוֹ לָמָּה זֶה מַחִיר בֶּיַד כְּסִיל, רְצוֹנוֹ לומר לָמָּה לוֹ מָמוֹן דֶּהֱיָנוּ מַחִיר, וְלֵב אֵין, רְצוֹנוֹ לומר שְׂאִינוּ גָדִיב לָמָּה הִיָּה לוֹ זֶה לְמוֹקֵשׁ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל, וּבֵין אֹרֶךְ לְחֶשֶׁד, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשִּׁתַּיִם הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קִדְשַׁת שַׁבָּת לְקִדְשַׁת יוֹם-טוֹב — הַבְּדִלָּתָּהּ, וְאַתִּי-יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁשִׁתַּיִם יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה — הַקִּדְשָׁתָּהּ וְהַבְּדִלָּתָּהּ, וְהַקִּדְשָׁתָּהּ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתָּךְ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל.

שְׂדֵי חֲמַד

מְאוּרֵי הָאֵשׁ

בהאפר שום אש כי אם חום האש לבד אסור. אבל כשיש אש, אף שהוא מוציא עתה שלהבת ביאר שם דמות, דכיון שיש אש מותר להוציא שלהבת מהגחלת. אבל להדליק על ידי תחיבה באפר חם ודאי דאסור [דלא כמו שכתב הרב השואל]. וכן לחכך אותו בברזל חם מלובן כמו בתנור ברזל [שפארחערד פליטע] לא נראה לי דשרי, עי"ש שמעתתי דרבנן (סי' ה' אות יו"ד).

[מערכת יום טוב, סימן א אות לו]

בדין אין מוציאין האור ביום טוב, רבים נכשלים שמבעירים ע"י הגפרית [סרניב] ביום טוב, והוא אסור מדין הש"ס והפוסקים. ומפורש בתשובת הגאון כתב סופר (א"ח סי' ס"ז) דלא מבעיא להבעיר על ידי חיכוך באיזה דבר להדליק ממנו העצים כדי לבשל או להדליק ממנו הטאבאק או הציגארין דאסור, אלא אפילו לתחוב אותו באפר כירה חם ועל ידי זה הוא דולק אסור, כיון דאין

פְּנִינֵי חֲמַד

בוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ

הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל שהיה בימי חרפו בן בית אצל רבינו, מעיד על מנהגו הטהור כשיטת הסדור יעב"ץ להריח בעשן הנר של ההבדלה לאחר שִׁכְבוּ אותו משום חבוב מצוה. וז"ל בספר קצות השלחן:

"וְכִכְרָגָא כַּד הוּנָא טְלִיא רְאִיתִי שֶׁפֶן נוֹהֵג הַגָּאון הַצַּדִּיק בַּעַל שְׂדֵי חֲמַד ז"ל [להריח בעשן נר ההבדלה לאחר קיום מצות הבדלה], וְהָיָה דְרָכּוֹ אַחֵר שֶׁהָרִיחַ לוֹמַר "אח, אח" בְּקוֹל גְּדוֹל מְאֹד עַד שֶׁכָּל הָעוֹמְדִים מִסְבִּיב הָיוּ שׁוֹחֲקִין מִשְׁמָחָה".

הא לחמא עניא די אבדלו אבהתנא בארעא דמצרים, כל דכפין יתי ויבול, כל דצריך יתי ויפסח, השתא

שדי חמד

הא לחמא עניא

אם מותר ליקח מחטים וואר"ע למצות דפסחא, הדבר פשוט שאם לא נזרעו ונשרשו קודם לעומר אסור ללקחם למצות דפסחא, כי באמת ההיתר של חדש בזמן הזה בחוצה לארץ הוא פורח באויר ורוב הראשונים

סוברים דאסור מן התורה גם בחוצה לארץ, והרבה נדחקו האחרונים ללמוד זכות על אותם שאין נוהרים בזה. אבל למצות דפסחא ודאי יש לזהר ביותר, כיון דרוב ההמון יוצאים בהם ידי חובת מצה בלילה ראשונה שלא יהא ח"ו מצוה הבאה בעבירה ואין יוצאים בה.

פניני חמד

כל דכפין

ספר החסיד רבי **יצחק אייזיק אייזן** זצ"ל שהיה מבאי ביתו של רבינו בעיר חברון: **רבינו** היה דרכו בעת למודו בכל פעם שנכנס מישוהו לחדרו, היה מרפין ראשו ומביט לעבר איזה כתב שהיה מנח במגרת שלחנו ואחר היה פונה אל האיש ומדבר עמו. בהבחיני בזאת - ספר רבי **יצחק אייזיק** - סקרן אותי מאד מה כתוב באותו פתק שהוא מעין בו תמיד. חשבתי מסתמא הפסוק "שיתי ה' לנגדי תמיד" וכיו"ב, אולם מה רבה היתה הפתעתי כאשר נתגלה לי סוד הפתק הנ"ל [כמדמה שהיה זה אחר פטירתו] והיה כתוב שם לא אחר מאשר מאמר רבותינו באבות (א, טו) "הוי מקבל את האדם בסבר פנים יפות". הבנתי שהשדי חמד שהיה עסוק וטרוד מאד בלמודו ובעינו ובכתיבת ספריו, חשש שמא ואולי לא יקבל את מישהו מבין הבאים אליו באמצע הלמוד בסבלנות ובמאור פנים, ועל כן כתב זאת לעצמו להזכירו בכל עת על החובה להתיחס לכל אדם בסבר פנים יפות.

כל דצריך יתי ויפסח

חדשי החרף של שנת התרס"א היו קשים מנשא עבור יהודי עיר האבות חברון. כמה מחלות ומגפות פרצו באותו חרף במלא עזם, ומצבם הכלכלי של יהודי העיר שבין כה לא היה מהמשפירים, החמיר בתקופה זו עד למאד. בפרס ימי הפסח, התאספו חכמי ורבני חברון בראשות **רבינו** לדון כיצד אפשר להיטיב עם עניי ונדכאי העיר ובפרט אלו שגזקו מהחלאים האחרונים שנגפו בהם. ובעצה אחת החליטו לפנות ב"קול קורא" ליהודי ישראל בכל פזוניהם לעוררם על מצוה גדולה זו של צדקה הגונה וקמחא דפסחא לטובת עניי העיר. ראשון החותמים על המכתב היה רבינו וז"ל האגרת:

אמר רבי אלעזר בן-עזריה: הרי אני כבן-שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדַרְשָׁה

שדי חמד

הרי אני כבן שבעים שנה

(כלל ס"ט אות ב'). ועיין חתם סופר (אה"ע ח"א סי' כ"ג) דאיכא זקן בדברי הפוסקים דר"ל בעל שיבה בן שבעים שנה.

ועיין משנת רבי אליעזר (ח"ב בדרושים ד' יו"ד ע"ב וד' מ"ד ע"ג) שמצא הרב ג' סברות לרז"ל בזה, ושם הזכיר תיקונים (ד' נ"ו), אפשר שהוא אשר רשמתי לעיל. ועיין חתם סופר (יו"ד סי' רל"ג). ובשו"ת בית יהודה (חיו"ד סי' כ"ח) משמע ליה דשיבה דכתיב גבי קימה מפני שיבה תקום, היינו בן שבעים שנה וכפסק מון (ביו"ד רס"י רמ"ד). ועי"ש בס' יפה ללב. [מערכת הזי"ן, כלל יז]

זקן. היינו בן ס' שנה כדתנן סוף פ"ה דאבות. ועיין תענית (ה' ע"ב) ע"פ ויהי כי זקן שמואל, ומי סיב כולי האי. ובמ"ק (כ"ח ע"א). וכ"כ הרב כרם שלמה [חאאס] (ביו"ד סי' רמ"ד) בשם רבינו האר"י דזקן היינו בן ס' שנים. ובתיקונים (אותיות מרובעות, ד' קס"ו ע"א) אמרו בן חמשים לזקנה. ובד' קס"ה (ע"ב) אמרו דשיבה בן ס'. ואם באנו להשוות דברי ר' האר"י למ"ש בתיקונים, צ"ל דמלת זקן לאו דוקא אלא ר"ל בעל שיבה, דהא בזקן ליכא אלא הידור. ועיין ברכי יוסף (יו"ד שם) וחיי אדם

עד שדרשה

אברהם (בחלק ב' סימן שמו"ג) יישב תמיהתו ואמר וז"ל: "ועיין בספר יוחסין (בסדר האמוראים אות א') דרבי אושעיא ישב י"ב שנים בבית רבו אחר שהיה נשוי, ובודאי ישיבתו י"ב שנים אחר שהיה נשוי היינו מטעם שהיה צריך ללמוד, כנראה שלא למד בקטנותו כראוי כמ"ש גבי רבי עקיבא. ואם כן שפיר יש לומר דשייך גם כן האי לישנא" עכ"ל.

ומלבד מה שיש לפקפק בעיקר יישוב זה, תמיה ל', שבמחילת כ"ת נראה דלא ראה יפה בדברי היוחסין ולכן כתב בשמו מה שאינו לפי ענ"ד. וזה לשון הרב בספר יוחסין רבי אושעיא ראינו בגמרות נוסחאות וכו', ואביו רבי חמא בר ביסנא חבר בר קפרא וכו', ורבי חמא אביו אדם גדול, וישב י"ב שנים בבית רבו אחר שהיה נשוי, וכשחזר לא היה

עד שבא רבי פלוני ותקן, עד שבא רבי פלוני ופירש. כן נמצא בש"ס בכמה מקומות ומהם עיין במסכת שבת (דף פ"ג עמוד ב') ובמסכת נדה (דף ל"א עמוד א'). וגבי רבי עקיבא נאמר לשון ולימד, עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא את הרבות תלמידי חכמים. וכתב הרב שושנים לדוד (בפרק ט' דמסכת נדרים משנה ו') דהטעם הוא לפי שרבי עקיבא לא למד תורה בקטנותו, כי רועה היה לכלבא שבוע, ואחר כך בא לבית המדרש, ולמד תחלה, ואחר כך לימד, וזהו שאמרו עד שבא רבי עקיבא ולימד.

והרב יד מלאכי (באות תקי"ח) השיגו דמה יענה ומה יאמר בעד שבא רבי אושעיא ולימד דפ"ק דחגיגה (דף ז' עמוד א'). והרב מקנה

**וְשִׂאֵינוּ יוֹדֵעַ לְשֵׁאל, אֶת פֶּתַח לוֹ, שְׁנֵאֲמַר; וְהַנִּדְתָּ לְבִנְךָ
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי יְהוֹדֵנִי לִי**

שדי חמד

והגדת לבנך

לשון (דף ח' ע"ב) דק"ל בקרא דוהודעתם לבניך ולבני בניך, דלמה ליה למכתב ולבני בניך, כיון דקי"ל דבני בנים הם כבנים ע"ש. ולדברי מוהריק"ו הנ"ל ניחא. **וכן** ראיתי להרב מקנה אברהם (באות ס"ה) דק"ל מדנפשיה כקושיית הרב גופי הלכות. ותירץ ע"פ דברי מוהריק"ו ע"ש. ועוד

בני בנים הרי הם כבנים. כתב הרב יד מלאכי (בכללי דינים אות קמ"ו) בשם הרב מוהריק"ו (שרש מ"ד) דדוקא לענין פריה ורביה הם כבנים ולא לענין אחר ע"ש. וכ"כ רשב"ם (ב"ב קמ"ג ע"ב). ועיין להרב גופי הלכות (סי' רכ"ב) הביא דברי הרב נאות יעקב במענה

פניני חמד

את פתח לו

בדרכי נעם התהלך **רבינו** עם תלמידיו וצעירי הצאן ובחבלי אהבה מִשֵּׁר אֶת לבם לתורה.

ספר תלמידו **רבי דוד אבישר** זלה"ה:

באחד הימים התכנס הקהל בבית הכנסת של הרא"ם בעיר האבות חברון להכנסת בריתו של אברהם אבינו. בראש המשתתפים היה רבינו, פי הגאון לא הניח מצוה או מנהג שלא קים אותם. הוא השתומם על חבריו הרבנים שלא באו... הופעתו עודדה את הצבור, והוא משך אליו את עיני כלם. אבי ע"ה שהיה חזן בית הכנסת פתח בפיוטים מעניינים דיומא "אערך מהלל ניבי לפני אלהי אבי, לכבוד חמדת לבבי אליהו הנביא".

ואני הקטן שעזרתי על ידו, עניתי אחריו בקולי קולות בכוני את פני לאורו של הגאון. דומני שלא גרעתי עין ממנו, פי מלל רמות, ועיני היו תקועות בפניו האצילים שופעי הוד ועדינות. הוא ישב מרכז והקשיב לפיוטים ששנראה מצאו בעיניו.

ככלות טכס הברית קראני אליו, שאל לשמי וברכני "יברכה ה' וישמרך" והציע לי שאכתב לו את הפזמונים ואבוא על שכרי, אקבל "בישליק" שלם... שכר יום של פועל בימים ההם.

אַל־תִּיךְ, עַל־הָאָרֶץ הַטֶּבֶה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהֵינוּ, עַל־הָאָרֶץ וְעַל־הַמְּזוֹן.

וְכֵן יְהוָה־אֱלֹהֵינוּ יִאֲהֲרֵנוּ, עָלֵינוּ, וְעַל־יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ, וְעַל־
רְיָשָׁלִים עִירְךָ, וְעַל־חַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל־הִיכָלְךָ,
וְעַל־מְעוֹנְךָ, וְעַל־דְּבִירְךָ, וְעַל־הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּבְנָה

שְׂדֵי חֶמֶד

משכן כבוד

גאוני בית דין הגדול שבירושלים תובב"א
הסכימו על ידו בכל מכל. עיין בספר ישרי לב
הנדפס מחדש (בא"ח מע' הצד"י).

והן לו הובא שם עדות נאמנת מעשה רב
כשבנו ביהכ"נ בזמן הגאון הגדול מ"ס
המלך ז"ל עשה הבנאי מעצמו במשקוף
ביהכ"נ בפתחו דמות צורות שני אריות בנוי
לתלפיות בולטים ליופי והידור, וכשנודע זה
להגאון הנ"ל ז"ל צווח כי כרוכיט היטב חרה לו
ע"ז וציוה להרוס ולנקות כל המשקוף. וכן עשו
והסירו הצורות צורות הנ"ל. ומוזה דן בק"ו
הרב המחבר ז"ל דאם כ"כ החמיר במשקוף
פתח ביהכ"נ מבחוץ, כ"ש וק"ו לפני ולפנים
בהדרת קדש ע"ג הארון יעו"ש.

[מערכת בית הכנסת, אות יא]

הזה עובדא בעיר הקדש צפת תוב"ב שכשבנו
הביהכ"נ ביופי והידור, עשו הבנאים
מעצמם בארון הקדש כמה מיני צורות נפש
חיה בולטים שלמים צורת נשר וכיוצא ונחלקו
חכמי הדור, הללו אוסרין והללו מתירים שלא
להשחית את אשר כבר עשוהו. ומר ניהו רבא
דעמיה הרב גדול מוהר"ש העליר נר"ו
בחכמתו הרמה יסד אר"ש רחבת ידים אסף
איש טהור דברי הפוסקים ראשונים ואת
אחרונים זיע"א, וללמד יצא מד"ק לאסור
איסר הן מדינא הן ממנהגא כי לא יתכן זה
בביהכ"נ בשום אופן כלל. ודבריו הנעימים
הלא הם כתובים בקונטרס טהרת הקדש אשר
הדפיס הרב הנ"ל נר"ו על דנא פתגם. ורבני

פניני חמד

הבית הגדול והקדוש

מרגלא בפומיה דרבינו בעת שהיה מעורר את תלמידיו בחשיבות הקימה לתפלת
שחרית כותיקין כפי שנהגו בישיבתו:

נאמר "בבית אלקים נהלך ברגש" - מן המלה ברגש למוד גדול אנו לומדים.
ר"ת בך, רוח, גשם, שלג. כל אלו לא ימנעו אותנו לפקד את בית אלקינו ולהשכים

— מִמֶּנּוּ יִשְׁתָּה, וְאַל-יִחְסַר מִמֶּנּוּ כָל-טוֹב לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. הִרְחֵמן הוּא יְבָרֶךְ אֶת-בֶּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבֶעַל הַסְּעוּדָה הַזֹּאת, הוּא > וּבְנָיו > וְאִשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר

שדי חמד

הרחמן הוא יברך את בעל הבית
הזה ובעל הסעודה הזאת
במה שנחלקו הפוסקים אם יברכו המסובין
בתחלה על המיני מתיקה ואח"כ יברכו את
הבעל הבית כדי שלא להקדים ברכת עבד
לברכת רבו כבנדרים (דף ל"ב). או לברך בתחלה

פניני חמד

ואברהם אבינו עמד לפניהם מפני שרצה לכבד את המלאכים כמו שהם עצמם. כן
היה מנהגו הטהור של רבינו, כל אורח שנקלע למעונו היה עומד ומשמשו ודואג
לכל מחסורו אשר יחסר לו. הגדיל לעשות, שהיה משתדל להשביע את רצונו של
כל אורח במאכלים שהוא רגיל ומפיר בהם למען לא יחסר המזג.

הגאון רבי ידידיה הלוי זילברמן זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, בעמ"ס "חידושי
ידידיה" ספר בענין זה:

"ספר לי רב ליטאי שהיה רב בעיר 'קרטש', כשבא לכהן את הרבנות שלו בעיר
קרטש, הלך לקבל את הגאון ר' חיים חזקיהו מדיני בעל השדי חמד שהיה רב
במדינת קרים בעיר קראסו-באזאר שהיה אז הגבול של אותו הסביבה. והגאון בעל
השדי חמד שאל את הרב הליטאי: במה מכבדים אתכם בעירכם? וענה לו הרב
הנ"ל "בין". מיד נתן לו בעל השדי חמד רבע דלי יין.

כן היה נוהג מצות לוויה עם אורחיו, שהיה מלווה אותם בסיום הארוח בכבוד גדול.
אנקדוטה מענינת מאחד ממקרים אלו ספר הגאון רבי יצחק נסים טולדאנו זצ"ל
- מחכמי מרוקו שבקר בארץ הקדש והעלה את רשומי בקורו ביומן מסע שנדפס
בספר "ויזרע יצחק":

"הלכתי לעיה"ק חברון ת"ו... והלכתי אצל הרב הגאון רבינו יחזקאל חיים מדיני
זלה"ה מחבר שדי חמד ויש בו י"א חלקים והפמות שלו ככמות הקבץ של התלמוד
בבלי. קבל אותי בכבוד גדול ע"ה, והוא זקן גדול והלוני בכבוד גדול ונרד עמי
כשלישים מעלות ללוויה. [ראה סוטה (מו:)] בשעור מצות לוויה לאורח].

הוא יברך את בעל הבית הזה ובעל הסעודה הזאת בבנים שיחיו
בין עשירי קושטא בלטה דמותו של הגביר רבי שלום ארגואיטי זלה"ה. עשרו

כִּי-טוֹבִים דָּרִיד מֵיִן: לְרִיתָ שְׁמִנִּיד טוֹבִים, שְׁמֵן תוֹרֶק שְׁמִיד,
עַל-כֵּן עַלְמוֹת אַהֲבוֹד: מִשְׁכְּנִי, אַחֲרִיד נְרוּצָה, הִבֵּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ

רש"י

שמעו שמעך הטוב צעשותך נוראות צמנרים: שמן
תורק. נקרא שמך להיות נאמר עליך אתה שמן
אשר תורק תמיד להיות ריח ערב שלך יואל למרחוק
שכן דרך שמן ערב בכל עת שהוא צלוחית חתומ'
אין ריחו נודף פותחה ומריק שמנה לכלי אחר ריחו
נודף: ע"כ בן ע"מאות אהבוך. בא יתרו לקול
השמועה ונתגייר אף רחב הזונה אמרה (יהושע ג) כי
שמענו את אשר הוציש וגו' וע"כ (שם) כי ה'
אלהיכם הוא אלהים צמנים וגו': ע"מאות. צחולות
לפי שהדבור דימהו לצחור שאהובתו מחצצתו ולפי
הדוגמא העלמות הן האומות: [ד] מושכני
אחריך נרוצה. אני שמעתי משלוחך רמו
שאמרת למשכני ואני אמרתי אחריך נרוצה להיות לך
לאשה: הביאני המלך חדריו. וגם היום הזה
עודנה לי גילה ושמחה אשר נדבקתי בך:

שנושקין על גב היד ועל הכתף אך אני מתאווה
ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל
כלה פה אל פה: כי טובים. לי דודיק מכל משתה
יין ומכל עונג ושמחה, ולשון עצרי הוא להיות כל
סעודת עונג ושמחה נקראת על שם היין כענין
שנאמר (אסתר ז) אל בית משתה היין (ישעיה כד) צמר
לא ישתו יין (שם) והיה כנור ונבל וחליל ותוף ויין
משתייה זה ציור משמנו, ונאמר דוגמא שלו על
שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים
ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע
ומוצטחים מאתו להופיע עוד עליהם לצאר להם סוד
טעמיה ומסתור נפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו
וזהו יסקי מנשיקות פיהו. [ג] לריח שמיניך
טובים. שם טוב נקרא על שם שמן טוב: לריח
שמיניך טובים. שהריחו זהם אפסי ארץ אשר

שדי חמד

על כן עלמות אהבוך

[על כן עלמות אהבוך - אלו בעלי תשובה" (שיר
השירים רבה)].

הזה עובדא באיש אחד, שמזה שנים רבות
המיר דתו בדת מצרי, ולא נתבאר אם

לאונסו או לרצונו, והוא דר במקום פ', ומקורב
חלה את חליו אשר לשערי מות הגיע, והן
בעודנו מוטל על ערש דוי, נדר גדול נדר
לאלקי ישראל, אם יתרפא מחליו יקדיש ספר
תורה, אף גם יעקור דירתו וילך למקום שאין

פניני חמד

לְעִירָה גֹר לַשֶּׁבֶת בְּצִלוֹ שֶׁל הָאִי גֵאוֹן וְצִדִּיק בְּעַל שְׁפַת אֱמֶת מִגֹּר זָצ"ל. בְּלִיל שֶׁבֶת
לְאַחַר הַתְּפִלָּה נִגַּשׁ אֵלָיו עַל מִנֵּת לְנִשְׁק אֶת יָדוֹ כְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל לְנִשְׁק אֶת יָדֵי
הַחֻקִּים בְּלִיל שֶׁבֶת. וְכִפִּי שֶׁקֶתֵּב רִבִּינוּ בְּשִׁדֵּי חֲמֵד: "נְשִׁיקָת הַיָּד הִנְהוּג מֵאֵד בִּינִינוּ
בְּעָרֵי תוֹגְרָמָא בְּלֶכֶת מִצְוֶה לְקַבֵּל פְּנֵי אָבִיו אוֹ רֵבּוֹ אוֹ חֶכֶם גָּדוֹל וְהוּא בְּכָלֵל בְּבוּד
אֵב וְאֵם וְרֵבּוֹ וְכִמּוֹ שֶׁקֶתֵּב מִן חֵיד"א בְּסִפְר מוֹרָה בְּאַצְבַּע (אות קמב) כְּשִׁינִשְׁק יָדֵי

**אַתָּן אֶת־דּוּדֵי לֶךְ: הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ־רִיחַ, וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מַגְדִּים
חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים, הוֹדִי צַפְנָתִי לֶךְ:**

רש"י

שם אתן את דודי. שם ארנך את כנודי וגדולי שבת בני וזנותי: [יד] הדודאים נתנו ריח. דודאי תאניס הטובות והרעות כענין שנאמר (ירמיה כד) הראני ה' והנה שני דודאי תאניס וגו' הדוד האחד טובות וגו' והדוד השני תאניס רעות מאד אשר לא תאכלנה אלו פושעי ישראל עכשו

שניהם נתנו ריח כולם מנצקים פניך: ועל פתחינו כל מגדים. יש צידנו שחר מזות הרצה: חדשים גם ישנים. שחדשו סופרים עם הישנים שכתבת עלי: צפנתי לך. לשמך ולעבודתך פנמים בלז, ד"א פנמתי להראות לך שקיימתם:

שדי חמד

ועל פתחינו כל מגדים

טפחים. וכתב על זה הרב שלחן גבוה (בסי' תרע"א ס"ק י"ד) "ולא ידעתי פירושו וחשבונו איך עולין ארבע תיבות הללו למנין ק"כ" עכ"ל. והטיב אשר דבר הרב מוהרא"ק והובאו דבריו בספר משק ביתי (דף פ"ו ע"ב) דשתי תיבות זאת חנוכת אינן מן המנין, רק אהמזבח ביום הוא דקאמר שעולה ק"כ. והוא פשוט. [מערכת חנוכה, אות כב]

[ועל פתחינו כל מגדים - זה נר חנוכה. ואמר רבי תנחום נרות חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה" (מדרש פליאה אות לא).]

נר חנוכה דקיימא לן שאם הניחה למעלה מעשרים אמה דפסולה, כתב הרד"א דרמזו בתורה שנאמר 'זאת חנוכת המזבח ביום', עולה ק"ך, רמז לעשרים אמה שהם ק"כ

פניני חמד

ועל פתחינו כל מגדים

"ועל פתחינו כל מגדים - זה נר חנוכה" (מדרש פליאה).

עם בואו של רבינו לרעות את עדת צאן קדושים בקראסו-באזאר בהגיע ימי החנוכה בשנה הראשונה, נוכח לראות כי בני המקום מדליקים את נרות החנוכה בנרות שעה הנמכרים בדוכנים על ידי גבאי קפת הקהל והרוח הוא לטובת העניים, אך הנרות הנמכרים הנם קטנים מאד. כה צרים היו עד כי לא דלקו אפלו כפי זמן המינימום של חובת ההדלקה שהוא כחצי שעה. רבינו הורה להכפיל את גדל הנרות בהסבירו את חובת ההלכה, ואף שיש פוסקים המקלים ובפרט בזמן הזה [וכמוכח מהדרכי משה (סימן תרע"ב) ועוד פוסקים].

משניזת מסכת פסחים

עם פירוש הרע"ב
וחידושי שדי חמד

רבינו עובדיה

מסכת פרק א פסחים

מברטנורא

פרק א א. אור לארבעה עשר. ליל

שלמחרתו יהיה י"ד. וקורא התנא

ללילה אור כדרך שקורין לעיור סגי נהור,

ולישנא מעליא נקט: **בּוֹדֵקִין אֶת הַחֲמִץ.** אית

דמפרשי טעמא דבדיקה

כדי שלא יעבור על כל

יראה ובל ימצא אם יהיה

חמץ בביתו בפסח.

ואע"ג דבבטול בעלמא

סגי, חיישינן שמא ימצא

גלוסקא יפיפיה וימלך על

לתועלת הרבים סידרנו כאן את משניות
מסכת פסחים עם פירוש הרע"ב וחידושי
וביאורי רבינו בעל "שדי חמד"

מסכת פסחים

פרק א

א. אור לארבעה עשר, בּוֹדֵקִין אֶת הַחֲמִץ לְאֹרֶךְ

הַנֵּר. כָּל מָקוֹם שֶׁאֵין מְכַנְּסִין בּוֹ חֲמִץ אֵין צָרִיךְ

בפירוש בשם פסקי מוהר"י דאם היה כזית

במקום אחד אפילו נתנו ב' חדשים לפני חג

הפסח חייב לבערו אם לא טחאו בטיט" עכ"ל.

וכן קשה על המגן אברהם (לעיל סי' תמ"ב סק"ה)

יעו"ש. גם אלה דברי ידידי הרב הנ"ל [עמק

הלכה] יצ"ו.

[מערכת חמץ ומצה, סימן ה אות נ]

אור לארבעה עשר בּוֹדֵקִין אֶת

הַחֲמִץ

במה שכתב הרמ"א (בסי' תמ"ז ס"ה) מיהו אם

יש כזית במקום אחד חייב לבערו וכו'.

וכתב הדגול מרובה: "לא קאי אנתנוהו קודם

שני חדשים, דאז ודאי אפילו כזית מותר

להשהותו וכו'. וקשה לי דהדרכי משה כתב

בּוֹדֵקִין אֶת הַחֲמִץ

עשה שלח לבדוק ביתו ומסר לו המפתח

ונודע לו בערב פסח שהשליח נסע

לעיר אחרת בליל ערב פסח קודם עלות

השחר ולא ידע אם בדק או לא. נשאל על זה

בשו"ת פאת השדה [שנדפס בלבוב תרמ"ב].

והרב המחבר נשא ונתן בחילוקים שנאמרו

בדין חקת שלח עושה שליחותו, שיש חילוק

בין היכא שאם לא יעשה שליחותו נמצא

המשלח עושה איסור להיכא שאין המשלח

עושה איסור. והכא שיודע השליח שהמשלח

יבטל החמץ, אם כן לא יעשה איסור. ואם כן

לא יעשה שליחותו ובדרבנן סמכינן דעושה

שליחותו. והכא אחר הביטול הוא מידי דרבנן.

וחלק מרן המשנה למלך (בהלכות בכורות פרק

רביעי) בין מידי דלית ליה עיקר מדאורייתא

שדי חמד

תקיג

רבינו עובדיה

מסכת פרק ט פסחים

מברטנורא

נאנס אבל לא דין דרך רחוקה, הואיל והיה מן המודעית ולפנים. והלכה כר"ע. לפיכך נקוד על ה' של רחוקה. אני שמעתי לדרוש, רחוק חמש אמות מאסקופת העזרה, שאפילו אינו רחוק אלא חמש אמות בלבד בסוף שעת [הקרבת] הקרבן נדון בדין דרך רחוקה: ג. והשני חמץ ומצה עמו בבית. דכתיב (במדבר ט) ככל

חוקת הפסח יעשו אותו, משמע מצות שבגופו כגון צלי ועל מצות ומרורים יאכלוהו עושין אותו ככל חוקת הפסח, אבל מצוות שעל גופו ממקום אחר כגון תשביתו שאור ולא תשחט על חמץ אין עושין אותו ככל חוקת הפסח: הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. דכתיב (ישעיה ל') השיר יהיה לכם

יוסי, לפיכך נקוד על ה' לומר, לא מפני שרחוקה ודאי, אלא מאסקופת העזרה ולחון:

ג. מה בין פסח ראשון לשני, הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא, והשני, מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו,

שדי חמד

אסור בבל יראה ובל ימצא

חצי שיעור לענין בל יראה. נראה מדברי הרדב"ז בחדשות (סי' קל"ה) דאינו אסור מן התורה. וכתב מרן מוהר"ט אלאזאי בספר קהלת יעקב (סי' קל"ז, ד' מ"ח ע"ג מדפוס אשכנז) דלדברי רש"י והגהות אשר"י [שהזכרתי לעיל (אות ה')] דחצי שיעור במלאכת שבת אסור מדאורייתא, הוא הדין בלאו דבל יראה דאסור מן התורה. ולכן תמה על דברי הרב פרי חדש (בסי' תמ"ב סעיף ז, ד"ה ולענין, ותס"ו ס"א) דמשמע דאי לאו היקשא הוה שרי מדאורייתא, עי"ש. והרב מקנה אברהם (אות זכ"ר) הקשה דברי הרדב"ז אהדדי ממה שכתב בלשונות הרמב"ם (בח"ב סי' פ"ז) על דברי הרמב"ם בהלכות איסורי מזבח (פרק ה' דין ח') עי"ש. ויתכן שדעת הרדב"ז והרב פרי חדש לחלק בן שאר איסורין לבל יראה לפי מה שהסביר הרב שאגת אריה (בסוף סי' פ"א) דבבל יראה לא שייך חזי לאיצטרופי, עי"ש. והרב מנחה

טהורה (בד' ל"ח) עמד גם הוא בסתירת דברי הרדב"ז, ורצה ליישב דשאני הקטרת שאור דילפינן אכילת מזבח מאכילת אדם, ולא נתקררה דעתו בזה, עי"ש.

ועיין עוד בפרי חדש (סי' תס"ז ס"ט, ד"ה נשאלתי), ולהרב טל אורות (ד' ק' ע"ג) בשם הרב חקרי לב שהקשה דברי הרב פרי חדש (בסי' תמ"ב) אמה שכתב ביו"ד (סי' פ"ז סק"ג), ובמה שכתב על דבריו הרב מנחה טהורה (ד' ל' סוף ע"א). והרב פרי מגדים (באשל אברהם סי' ש"מ סק"ב) כתב לדעת הרב מגן אברהם דבל יראה שוה לכל האיסורים וחצי שיעור אסור מן התורה. ועיין שם במשבצות (סי' תמ"ב סק"ה) ובמה שציין שם. ובדגול מרובה על דברי המגן אברהם (סק"י) ובאשל אברהם (סי' תס"ו סק"ב) צדד בזה, אם נאמר דחצי שיעור בבל יראה הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן, ונפקא מינה לחולה שאין בו

סדר הגדה של פסח

נוסח אשכנז-ספרד
עם אדער הלכות ומנהגים

שְׂדֵי חֹמֶד

תקנג

לפני ההגדה יאמר:

הַנְּנִי מוֹכֵן וּמוֹזְמֵן לְקִים מִצּוֹת עֲשֵׂה לְסֹפֶר בִּיצִיאת מִצְרַיִם, לְשֵׁם יְחִוֵּד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיהּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיְהִי נֹעֵם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ בּוֹנֶה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ בּוֹנֶהוּ:

יגלה את המצות ויאמר בקול רם:

הָאֵל לְחֵמָא עֲנִיא דִּי אֲכָלוּ אֲבָהֵתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיבּוֹל, כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסַח. הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה חֲבָאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה חֲבָאָה בְּנִי חוֹרִין:

מסלקים את הקערה לסוף השלחן ומוזגין כוס שני, וכאן הבן שואל:

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילֹת.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמִין וּמִצָּה, הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוֹר:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מִטְבִּילִין אֶפְיִלּוּ פַּעַם אַחַת, הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פַּעַמִּים:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלֵּילָה הַזֶּה בְּלָנוּ מְסֻבִּין:

מחזירים את הקערה למקומה, וכולם עונים ואומרים:

עֲבָדִים חֵינּוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְחִוֵּד אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְמוּיָה. וְאֵלּוּ לֹא הוֹצִיא תְּקַדּוּשׁ בְּרִיךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, חֲרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעָבָדִים חֵינּוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאֶפְיִלּוּ בְּלָנוּ חֲכָמִים, בְּלָנוּ

ישמה לב מבקשי ה'

הופיע הספר שרבים ציפו לאורו הגדה של פסח שדי חמד

כמה מעלות טובות בהגדה זו

- ההגדה לפי כל הנוסחאות עדות מזרח, אשכנז וספרד
- אוצר הלכות ומנהגים לחודש ניסן וחג הפסח
- אוצר תפלות ותחינות לחודש ניסן וחג הפסח
- ביאורי השדי חמד מסודרים לפי נוסח ההגדה עם חלוקה חדשה לקטעים, פענוח ראשי תיבות ותיקוני שגיאות כתיב
- לקט הנהגות והליכות, סיפורים ומשלים משלחנו של בעל השדי חמד
- משניות מסכת פסחים עם פירוש הרע"ב וחידושי רבינו בעל השדי חמד

אוצר בלום של חידושים ופסקים, מערכות וביאורים, משלים וסיפורים מאוצרו הגדול של גאון הדורות מרן הגאון רבי חיים חזקיה מדיני צוק"ל ערוכים בסגנון השווה לכל נפש

להשיג בחנויות הספרים, הפצה: יפה נוף.
לפרטים בטל: 052-7682413
או במייל adratkodesh@gmail.com

כמו כן ניתן להשיג את ההגדות שיצאו לאור בשנים עברו בהוצאת מורשה

קול יהודה

פניני חיים

כף החיים